

Miran Zupanič

Foto: Anže Koron

PISMO ZANAMCEM

Pismo otroku

Pišem ti, otrok, ki si se včeraj rodil. Toliko oprakov je bilo, da prej nisem utegnil. Sem pa veliko razmišljal o tem, kaj naj ti napišem. In pišem ti, otrok, starejšemu. Bereš, razumeš stvari, izkusil si že, ne le mehko, temveč tudi ostrino življenja. Bereš, ker iščeš odgovore? Branje naju povezuje bolj kot to pismo. Knjiga je človekova najboljša prijateljica, je pisalo na steni moje šole, imenovane po uporniku. Dokler je niso prekrstili. Če bi sedanje ime prevedli v jezik tistih, ki so upornika ustrelili, bi se imenovala Grundschule Volksgarten. Za pomenske odtenke besede »Volk« pobrskaj po knjigah in bodi zlasti pozoren na čas med letoma 1933 in 1945.

S knjigami se nisem spoprijateljil zaradi napisa na steni, a je bil ta vseeno prikladen odgovor, kadar so mi očitali, da preveč berem in si kvarim oči. Roman *Ne motite karnevala* sem prebral pod odejo in ob žepni svetilki v eni noči. Bom preveril,

ali bi bil tega vreden še danes. In če je, ti ga bom podaril, ko boš dovolj močan, da dvigneš knjigo s 450 stranmi. Pobrskaj po policah, morda se kje skriva z mojim posvetilom.

Knjige vodijo bralca v resničnost in v domišljijo, k novim razkritjem, vse bliže skrivnostim. Čisto nazadnje, otrok, je vse skrivnost. Nihče je ne razume, nihče ne zna razložiti. Nihče! To je dobro vedeti. Toliko glasov in podob je v preddverjih skrivnosti, da te zlahka premotijo. A končne resnice ne pozna nihče. Le sebe poglej. Iz skrivnostne moči življenja spočet si rasel v materi. V modrosti, ki se je v telesih vseh njenih prednikov zbirala vse od prvih utripov življenja. Zdaj si že vržen v brezmejnost stvarstva. Sprva se ti ne bo zdelo nič večje kot tvoja posteljica, a potem boš izvedel, da se razteza milijarde svetlobnih let daleč. In da z nepredstavljivo hitrostjo še naprej drvi v vse smeri vesoljne brezmejnosti. Ne dovoli, otrok, da ti kdo vzame vednost, da si tudi ti skrivnost sredi skrivnosti. Da nisi nikogaršnja last, nikogaršnji podložnik, da – upam – nočeš biti nikogaršnji gospodar. Da si skrivnost, ki se uresničuje.

Veliko stvari bi te rad vprašal. Se ledeniki še topijo? So obalna mesta že poplavljena? Vodijo zdaj turiste v Benetke na potapljaške izlete? Plavajo skupaj z ribami nad kanali in med zvoniki? Delajo podvodne selfije? Če ne veš, kaj je to: ko so telefoni postali še fotoaparati, je postalo samoumevno, da se ljudje fotografirajo, kjerkoli že so, in potem te fotografije delijo z vsem svetom. Kako je s požari, ste jih ukrotili? Ste ozelenili puščave? Se je vojna med Vzhodom in Zahodom, ki sta se udarila leta 2022, končala? Kdo so zmagovalci, kdo poraženci? Kje so njihove meje? Kako živiš ti? Ti vlada dobro ali v maske dobrega zakrinkano zlo?

Pišem ti v času, ko je človeštvo v oblasti lastnih uničevalnih sil. Kot vseskozi doslej se ljudstva spopadajo, ubijajo in uničujejo, kar so zgradila. Vse to s sredstvi najvišjih dosežkov človekovega uma. Nočem ti slikati stvari preveč črno, a ne tajim, da me skrbi. Človeštvo je v slepi ulici. Bo znalo iz nje? Ne vem.

Upam, otrok, da ti poznaš odgovor. In da je odgovor svetel in dober. Kajti če ni, je vam slabše kot nam, ki – če se ne trapimo s stvarmi sveta okrog nas – živimo mirna, pohlevna in udobna življenja, medtem ko nad nami lebdijo sateliti in izvidniška letala, ki nadzirajo vse, kar je pod njimi. Ko je vsak telefon sledilna naprava, ki nekomu sporoča podatke o njegovem lastniku. Medtem ko delamo selfije, je na tisoče izstrelkov pripravljenih, da uničijo življenje tudi na najbolj oddaljenih koncih planeta. Ko bomo na pomlad obrezovali drevje, sejali in sadili, bodo nedaleč od nas goreli sadovnjaki in ljudje. In mi jim ne bomo pomagali. Ker jim ne znamo, ker jim ne moremo. Kdor je za mir, je za zmago tistih, ki so vojno začeli. Kdor je za vojno, je za smrt in za razdejanje. Utopljamo se v brezbržnosti, vseenosti in sprijaznjenosti, občutek nemoči nas vleče v globine negibnosti. Za to gre, otrok, da so šole, ki so nosile imena upornikov, preimenovali. Ne le zato, ker so bili del revolucije, ki si je s krvjo utirala pot k svojim ciljem, ampak tudi zato, da ne bi njihov upor komu služil za zgled. Preveri, koliko šol še nosi imena upornikov. Manj kot jih je, bolj te mora skrbeti.

Še marsikaj bi rad vprašal, a tvoji odgovori me ne morejo doseči. Obsojena sva na moj monolog in tvoj molk. Lahko pa uprizoriva medčasovni dialog. Jaz te sprašujem v mojem in ti odgovarjaš v svojem času. Tvojih odgovorov žal

ne bom slišal, zato bo pogovor najbrž kratek in splošen.
Torej, kako si?

Odgovor: ...

Vprašanje: Kaj pa, če pobrskaš malo globlje?

Odgovor: ...

Vprašanje: Kaj bi moral storiti, da bi ti bilo bolje?

Odgovor: ...

Vprašanje: Zakaj tega ne storiš?

Odgovor: ...

Vprašanje: Te je strah? Se ti ne da? Misliš, da ni mogoče?

Odgovor: ...

Vprašanje: Če s tem ne škoduješ nikomur, ti predlagam, da uresničiš, kar se ti zdi prav. Kaj pa te sicer najbolj veseli?

Odgovor: ...

Vprašanje: Kdaj si bil nazadnje v gozdu?

Odgovor: ...

Vprašanje: Si prepoznal drevesa, ki si jih videl ob poti?

Odgovor: ...

Vprašanje: Mogoče veš, katere živali se hranijo z njihovimi plodovi? Kateri lišaji obraščajo debela? Katere glive jih podpirajo pri rasti?

Odgovor: ...

Vprašanje: Priporočam, da vzameš v roke par knjig o teh temah. In da potem iščeš ta drevesa in te živali, te lišaje in

te glive. In da razmisliš o povezanosti med njimi. Se ti zdi to smiselno?

Odgovor: ...

No, zdaj pa si še sam postavi vprašanja, ki se ti zdijo pomembna in si odgovori na njih. Jaz pa tu končam, da ti ne jemljem več časa. Drži se!

Lepo te pozdravljam,

Miran Zupanič

Miran Zupanič je režiser in scenarist, predavatelj na Akademiji za glasbo, radio, televizijo in film Univerze v Ljubljani. Njegov ustvarjalni opus vključuje vrsto kritičnih refleksij časa, posebej zgodovinskih dogodkov na področju nekdanje Jugoslavije. Je prejemnik Nagrade Prešernovega sklada (2009) za film *Otroci s Petrička* in vrste drugih. Njegov zadnji film *Sarajevo safari* (2022) govori o tujcih, ki so ob obleganju Sarajeva plačevali za streljanje na oblegano mesto, je bil nominiran za najboljši celovečerni film na festivalu DOCUDOC. *Tek za življenje* je prvi slovenski dokumentarec o političnem zaporu na Golem otoku, filmski portreti vključujejo pesnika Edvarda Kocbeka, glasbenika Vlada Kreslina in Muja Turajlića, žrtev eksplozije mine v povojni Bosni in Hercegovini.